

ՄԱՍԻՍ

Ճ Ա Բ Ա Թ Ա Թ Ե Ր Թ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ
ԵՆՈՎՔ ԱՐՄԷՆ

55րդ ՏԱՐԻ. ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

ԹԻ 18

24 ՄԱՐՏ 1907

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Համբարձում Ալանանեան

Առուես Քերթոպկան Պուարլի

Կումա Տ'Առսօի Quelques Etapes

Ձիւնի Ջգայուրիւններ (Քերթուած)

Լեզուական Խնդիր մի

Բաց Նամակ

Քրոնիկ

ԱՐՇԱԿ ԱԼՊՅԱՃԵԱՆ

Յ. Գ. ՄՐՍԸՐԵԱՆ

ՄԵՐՈՒԺԱՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՊԵՐՃՈՒՅԻ ԵԱԶԸՃԵԱՆ

ՅՈՎՆ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ԶԻՖԹԷ-ՍԱՐԱՑ

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՍԱՅՍԵԱՆ

1907

Large stylized text or title below the logo.

Line of text, possibly a subtitle or author information.

Section of text containing several lines, possibly a preface or introductory text.

Section header or title for the main body of text.

Main body of text, appearing to be organized into two columns.

Text at the bottom of the page, possibly a footer or concluding remarks.

ԱՌԱՆՁՆԱՇՆՈՐԷՍԱԼ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.

Պ Ա Լ Ք Ա Ն

Դրամադուլուիս և պահեստ ժրանք 9,500,000
 Վերապահովագրական
 դրամադուլուիս և պահեստ > 142,740,00

ՊԱԼՔԱՆ Ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ հրդեհի դէմ ամէն տեսակ հահ կարասի եւն., Կ. Պոլսոյ և Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ շատ դիւրամատչելի պայմաններով. իսկ իր միւս երկրորդ ճիւղը անմրցելի գիններով և պայմաններով օժտուած է. կը կատարէ խառն ապահովագրութիւն, ընտանեկան, մանուկներու, եւն. եւն.:

Ընդհանուր գործակալ Թուրքիոյ ԱՐՇԱԿ ՈՒՆՃԵՍՆ
 Ղալաթիա, Տեօյլէ Օրիէնդ Պանքի կից, Սինասոն Խան. (2)

Հանգուցեալ Կարապետ էֆ. Իւթիւճեանի թարգմանած հետեւեալ հետաքրքրական գիրքերը կը ծախուին բոլոր հայ գրավաճառներու քով. կեդրոնատեղի Աշճեան գրատուն:

Ընտանեկան Գաղտնիքներ Յ հատոր	15 զրշ.
Արուարձանին Տղան Յ հատոր	15 զրշ.
Հանրակառքին Ոճիրը	5 զրշ.
Ամուսնութիւնք Բարիզու	5 զրշ.
Քաղաքական Տնտեսութիւն. Ժօզէֆ Կառնիէ	5 զրշ.

Գ. ԶՈՐԵՍՆ ԵՒ Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Գաւառացիներուն. — Եթէ կը փափաքիք որ տեսնուին Ձեր առեւտրական, կալուածական ևն. ևն. գործերը՝ փորձառու և վստահելի գործակատարի մը միջոցաւ, առիթէն օգտուելով զիմեցէք վերոյիշեալ հասցէին «Կ. Պոլիս Էթմէքճի Կոօտ Խան» ուր կը կատարուին ամէն կարգի վաճառքներու ինչպէս նաև կալուածներու գնման կամ վաճառման յանձնարարութիւններ, ճշգրտապահութեամբ, փութկոտութեամբ: Յաճախորդներու հաշուուն միանգամայն կը գնուին (ներածութիւն) եւրոպական վաճառքներ, սրտկանեալ նաւահանգիստը յանձնելի փոխարժէքով, ու կը վաճառուին (արտածութիւն) տեղական բերքեր՝ իր տեղը կամ այլուր յանձնելի պայմաններով: Խիստ դիւրամատչելի պայմաններ: Ընդարձակ տեղեկութեանց համար զիմել վերելի հասցէին:

Ք Օ Պ Ր Ա

Կենցաղագիտութեան էական պահանջներէն մէկն է կօշիկները ներկուած սրտիւ միշտ, ոչ թէ փոշոցը ներկել տալով զանոնք, այլ տունէն դուրս ելած ատեն իսկ՝ նախապէս անձամբ կամ սպասուհիին միջոցով ներկել տալով: Այս նպատակին համար ամբողջ աշխարհի մէջ լաւագոյնը հռչակուած ներկն է՝ ՔՕՊՐԱն, զոր կարելի է գտնել ամէն տեղ:

ԳՐԱԿԱՆ ԽՆՁՈՅԻ ՍՍՐԲՈՒԱՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆՆԵՐՈՒ
ԿՈՂՄԷ՝ ԸՆԹԵՐՑԱՍԵՐՆԵՐՈՒ ՀՄՄՐ. — «Բարեկամ ամենցուն» .
Տօքթէօ Յակոբօ Կիրակոսեան . զին 15 զրշ . «Առձևոն Նամականի»
(7) : «Նշանագիր հայ . և դադ . մարքայի համար . Խ . Մ . Թահ-
տաճևոն (5) «Թալաք պէտէմէք» Մ . Էմիրեան (5) . «Աքուած
Քնար» Արապէս Յարութիւնեանի (5) . «Թէ ինչպէս պէտք է պարել»
Մինդաա Ն . Պարսեան (5) «Հիւճախի դարձանը» Տքթ . Յ . Ա .
Գնաճեանի (3 1/2) : «Երջանիկ մարդ մը» Կառթօն Պէրժըրէ (5) : «Մանր
ուսմունք երկրագործական . տարրաբանութեան և երկրաբանութեան»
Ճ . Յ . Վ . Ճօհնսթըն (4) : «Րօպէնսօն» (4) : «Ժողովրդական Տարեցոյց»
1907 (3) : «Ընկիցիկը» (բարոյական վէպ) (2) : Այս 12 հատոր վիպական :
առողջապահական . բանաստեղծական ևն . գիրքերը . փոխանակ 60 զրշ . ի
կարելի է ստանալ միայն 20 զրշ . ի փոխարէն Զարդարեան եզրայններու
գրատուններէն . դուռաներու համար 7 զրշ . աւելի . իբր փողի ծախք :
Հասցէ . Զարդարեան Գրասուն . Պոլիս Զախաճըրար . 22 — 23

ՀԻՆ ՕՐԵՐ. — ՊՈՒԷՏ ԽԱԶԱՏՈՒՐ ՄԻՍՍԻՔԵԱՆ ԵՒ ԻՐԵՆ ԺԱՄԱՆ
ՆԱԿԱԿԻՅ ԻՄՍՅԱԿԱՆԻՆ ՎՐԱՅ ՀԱՅԵԱՅՔԻՆԵՐ. — Յ . Գ . Մ . — Այս
կենսագրական բանասիրական գործը . հրատարակուած է Մագանան
ապարանէն՝ 140 ի չափ էջերով . գրականութեան վրայ կարեւոր տեսու-
թիւններով : Կը գտնուի բոլոր գրավաճառներուն քով . զին 7 1/2 զրշ . :

Զարդարեան գրատուններու սարքած գրական խնջօքէն մեծ խնդ-
րանք մը ըլլալով՝ կը ծանուցանեն որ անիչ նպատաւորուիլ փափա-
քողները պէտք է փութան իրենց յանձնարարութիւններուն . գիրքերուն
սպառումէն առաջ :

ՀԱԽԱՔԱՅՈՅԻ ՆԱՄԱԿԱԳՐՈՇՄՆԵՐՈՒ ՍԻՐԱՀԱՐԵՐՈՒՆ. — Եթէ
վաճառել ուղուած հաւաքածոյի նամակադրոշմներ ունիք . դիմեցէք Կ .
Պոլիս . Դալաթիա . Աւսարիական նամակատունին տետել կողմը եւ Գօ-
միաթօն Խանի կից՝ Տէմիր-խան . թիւ 25 հաւաքածոյի նամակադրոշմի
վաճառական Մարտիրոս Էֆ . Արայճեանի . որ գոհացուցիչ զիններով կը
գնէ : Եթէ նամակադրոշմի հաւաքիչ էք և կը փափաքիք ձեր հաւաքա-
ծոն ճոխացնել՝ զիմեցէք դարձեալ Մարտիրոս Էֆ . Արայճեանի . որ
դիւրամատչելի զիններով կը վաճառէ՝ ամէն տեսակ հաւաքածոյի նամա-
կադրոշմներ : Այս գործողութիւնները կը կատարէ թղթակցութեամբ ալ :
Պէտք եղած ատեն Կ . Պոլսոյ յաճախորդներուն կ'այցելէ՝ նամակա-
դրոշմներու գնման և վաճառման համար . եթէ կանխաւ յաճախորդներ
իրենց հասցէն և փափաքը յայտնեն՝ 10 փոտանոց քարթ-բօտքալով մը :
Առանց որ և է փոխարինութեան նամակադրոշմներու գնահատում :
Հասցէ՝ Մարտիրոս Արայճեան . Դալաթիա . Տէմիր-խան թիւ 25 Կ . Պոլիս :
Դիտ . — Նամակ գրողներէն կը խնդրէ իրենց հասցէն յատկօրէն
զրել :

Ծ Ա Բ Ա Թ Ա Թ Ե Ր Թ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ
ԵՆՈՎՔ ԱՐՄԷՆ

5507 ՏԱՐԻ. ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

ԹԻ 18

24 ՄԱՐՏ 1907

ԱՆՇԵՏԱՑՈՂ ԴԵՄՔԵՐ

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ Ս. ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ

Անախնակալ մըն է իր մահը ամէն անոնց՝ որոնք վարժ էին տեսնել զինքը յաճախ հրապարակին վրայ, կքուն սակայն հաստատուն քայլերով և առոյգ կերպարանքով :

Շատեր վերջերս իր գոյութեանը իսկ անգիտակ էին և այսօր իր մահուան օրը թերեւս զարմանքով կը լսեն իր անունը, որ շատոնց դադրած էր գրական հրապարակին վրայ կարեւոր տեղ մը գրաւելէ : Լրագրական աշխարհին մէջ ինք գործելէ դադրած ուժ մըն էր, իր թերթին՝ Փոսնջին վրայ իր ունեցած յաւանութիւններուն հակառակ ան՝ ալ հանրային կարծիքին մէջ տեղ մը չէր գրաւեր և թերեւս նոյնիսկ աւելորդ աշխատութիւն մըն էր որմէ ճաշակ ու համ առնողներ շատ պակաս էին դժբաղդաբար... ըստ Ալաճաճեանի, բարեբաղդաբար հանրութեան տեսակէտով :

Իր գործունէութիւնը իբր լուրագրապետ կամ աւելի իբր լրագրող երբեմն իր փայլուն օրերը ունեցած է, և եկեղեցական ու կրթական շրջանակի մէջ երբեմն կրցած է հանրային կարծիքին վրայ ազդեցու-

Թիւն մը բանեցնել : Իր կեանքը՝ մեր մտաւորական ու հանրային կեանքին մէջ յաճախ կրկնուած խաղեքանդիին կատարեալ մէկ տիպարն է, որ մեր մէջ ալ վերջանալու վրայ է :

Համբարձում Ալաճաճեան՝ ծանուցուածէն քիչ մը աւելի տարւոք ծնած է, Կ. Պոլիս 1835-36 թուականներուն և մանուկ հասակէն որր մնացած է և Ա.զ.գ. Հիւանդանոցի Որբանոցին մէջ սլատսլարուած : Այդ ժամանակ (1850-60) Ա.զ.գ. Որբանոցը կարգ մը կրթական կերպարանափոխութիւններէ կ'անցնէր. երկրագործական Դասարան, Ժառանգաւորաց վարժարան, ճեմարան և այլն եղած է ան և առած առաջնակարգ անձեր՝ որոնք համայնքին սլատիս պիտի բերէին : Այդ հաստատութեան մէջ մասնաւորապէս 1850-1856 շրջանին դաստիարակուած է Համբարձում Ալաճաճեան, իրեն դասընկեր և աշակերտակից ունենալով Տօքթ. Մանուէլ Իւթիւճեան, Դարեգին Մելիքեան, Ստեփան Փափաղեան, Գրիգոր Վարժապետեան, Բարթող Թէլեան, Մկրտիչ Մելիքեան, Մկրտիչ Ներսէս Մեղպուրեան, Եղիազար Մուրատեան, Տօքթ. Նշան Այվազեան, Յակոբ Ալլաճիէրսեան, Գալուստ Թիրեաքեան, Մկրտիչ Ղազանճեան, Մելքոն Եիւզպաշեան և Պօղոս Մուրատեան^[1], ամէնքն ալ ծանօթ անձնաւորութիւններ, որոնք զործն զեր ունեցած են Պատրիարքարանի շուրջը, լրագրական ասպարէզի մէջ կամ ուսուցչական սլատստօնով : Այդ հաստատութեան մէջ Ալաճաճեան առաջին ու սկզբնական դասընթացքը բրաւ այն ամէն խնկարկութիւններուն՝ զորս յետոյ խմբագրական ասպարէզին մէջ կատարելութեան պիտի հասցնէր : Դիտուած ճշմարտութիւն մըն է որ՝ ամէն անոնք որոնք կարօտ եղած են ուրիշներուն օգնութեանը, այդ նպատարը շահագործելու կերպերուն վրայ միշտ մտածած են և ուրիշները շոյելով ասրելու այս ձևը վերջէն իրենց մէջ ունակութիւն մը եղած է : Ալաճաճեան այս տեսակ տիպար մըն էր : Իր մանկութեանը սարագաններուն բերումով՝ Հիւանդանոցին վրայ բնօրլլալը իրեն համար իրաւունք մը կարծած էր ամէն առևն ծանրանալու համայնքին վրայ և ասիկա անանկ ձևով մը իրր թէ՛ ատիկա նուիրական սլարտք մը եղած ըլլար հանրութեան համար :

Համբարձում Ալաճաճեան 17-18 տարեկան ընթացաւարտ կ'ըլլայ այդ վարժարանէն և փոխանակ անկէ դուրս նետուելով ինք իր սեփական ուժերուն վստահելու, կառչած կը մնայ այդ հաստատութեան, ուր կէս ոսկի ամսականով օգնական ուսուցիչի պաշտօն կը վարէ : Յետոյ Բէօթաճիա կ'ըթայ իրր անդին Ա.զ.գ. Վարժարանին ուսուցիչ և հոն մէկ երկու դպրոցական շրջան հաղիւ բոլորելով՝ կը վերադառնայ, միշտ բոլոր յոյսը հանրային հաստատութեանց վրայ կեդրոնացուցած : Ու կը յաջողի Տնանկաց Մատակարարութեանց — որ Ալքատախանաներու դերը

[1] Տես Հիւանդանոցի Պատմութիւն. — Բիւզանդ. Քիչեան :

կը կատարէր, իրեն կեդրոն ունենալով Մայր-եկեղեցիի շրջափակին մէջ յատուկ վայր մը — քարտուղար կարգուիլ, երբ նոյն խնամակալութեան գլխաւոր անդամն էր Սիմոն Էֆ. Նորատունկեան: 1860ին և կոմ անկէ ալ առաջ՝ զինքը կը գտնենք Բերայի Նարեկեան վարժարանին ուսուցչութեան պաշտօնին մէջ, երբ նոյն վարժարանին հոգաբարձութեան ասենապետն էր հանդուցեալ Յակոբ վաչա Գաղաղեան: Ուրիշ քանի մը տեղեր ալ հայերէնի դասախօսի պաշտօն վարած է, միւս կողմէ համայնքէն հոգացուելու միջոցներուն վրայ խորհելով: Այդ առեւնձը հանուր հոսանք մը կար եկեղեցական և կրթական բարերարական գործերու համար և բեմի կեանքը սիրելի էր: Ալաճաճեան կ'ուզէ այդ հոսանքին խառնուիլ հրատարակութեան տալով 1861ին Յովհաննէս Միւհէնտիսեանի տպարանէն Նեկտարիմէ կոյս անուն կրօնական թատերախաղ մը՝ ոտանաւոր^[1]: Սակայն անոր ընդունելութիւն գտած ըլլալը հաւանական չերեւար, վամուղի այդ պարագային անոր ներկայացուած ըլլալը յիշուած պիտի ըլլար՝ լսն մը որուն զէթ մինք չենք հանդիպած մեր թղթատուներուն մէջ: Սակայն այս հրատարակութիւնը նպաստաւոր կ'ըլլայ իրեն ուրիշ տեսակէտով մը: Ատիկա տեսակ մը փոխանցում կը պատրաստէ իրեն՝ ուսուցչութիւնէ զէպի խմբագրութիւն, ուր պիտի մտցնէր այն ձեւերը՝ զորս ժամանակին ուսուցիչները սովոր էին գործադրել, հոգաբարձուներու և թաղականներու հանդէպ իրենց զիրքը և պաշտօնը չկորսնցնելու համար: Ու ան որ թերեւս ուրիշ ասպարէզի մը կոչուած էր խառնուածքով, կեանքով ու ուսումով, կը գտնէ ինքզինքը հանրութեան հետ զէմ առ զէմ, անոր մտաւորական կեանքին առաջնորդողի դերովը ու պաշտօնովը ծանրաբեռնուած: Հոն մուտք կը գործէր 1863ին: Իր գարրոցական ընկերը Տօթթ. Մանուէլ Իւթիւճեան, անկախ կայսերական Բժշկական վարժարանի մէջ ուսանող էր, երբ հրատարակել սկսաւ կիլիկիա անուն առողջական, բարոյական և ուսումնական օրագիր մը 1861 Յունվար 1էն: Սակայն մէկ կողմէ բժշկական ուսումներու հետեւելու և միւս կողմէ իր գործը շարունակելու համար օգնականի մը պէտք ունէր: Ահա այդ օգնականին պաշտօնը կատարելու համար իրեն գործակից առած էր 1863 Յունվարէն Համբարձում Ալաճաճեանը, որ յետոյ նոյն տարիի Մայիսին Արտօնապէրին Բարիդ իր ուսումը շարունակելու գացած առեւնձը կը ստանձնէ նաև Տնօրէնութիւնը և Մանուէլ Իւթիւճեան իր թերթին կը նպաստէ հետուէն աշխատակցելով միայն: Այդ շրջանին մէջ կիլիկիա անհաւատալի աժանութեամբ բաժանորդագլին մը ունեցած է (1863ին -20 զրշ.

[1] Այդ գործիւն անկասք ինքզինքը ստպեա կը կոչէ, գրելով. «Մշակաստիւրեաց Համբարձում Սիմոն Ալաճաճեան. Դասասու Հայկաբանութեան», իր թէ անկա աժանիք մը կամ օրագրու մը եղած ըլլար:

1866 թին 30 զրշ.) : 1866 Ապրիլ 30ին Կիլիկիայի 119րդ թիւը հրատարակելէ ետքը՝ երկու գործակիցները իրարմէ կը բաժնուին : Տոքթ. Իւթիւճեանն պահ մը իր թերթը չհրատարակեր. սակայն Ալաճաճեան կը հրատարակէ Փոսնջ անուն «քաղաքական, ազգային և առողջական» լրագիրը, իրը շարունակութիւն Կիլիկիայի : Այս պատճառով Փոսնջի թիւ 1ը կը նկատուի «վեցերորդ շրջանի թիւ 10»ը և անկէ մինչև այսօր կը շարունակէ միօրինակ կերպով : Համարձուժ Ալաճաճեան իր թերթին ճակատը մինչև հիմա կը պահէր իր այդ առաջին նախապատրաստական շրջանին նշանը՝ նշանակելով միշտ 1863—1866—1907 (տարուան համեմատ փոփոխելի) կրկնակ բաժանումները : Կիլիկիայի այդ առաջին 120 թիւերն ալ մէջը ըլլալով, Ալաճաճեան զանազան ձեւով և զիրքով 3000 թիւի չափ Փոսնջ կը թողու, իրը իր դրական յոգնավաստակ երկունքներուն արդիւնք և փառք : Ասիկա՝ շատ տկար ու աննշան գործ մըն է բազմաամիսը այն գործունէութեան՝ զոր այսօր օրաթերթերը կ'ընեն, հանրութեան տալով նոյնքան թիւով լրագիր, մեծ ծաւալով գրեթէ 9-10 տարուան կարճ ժամանակամիջոցին մէջ, մինչ ինքը այդքան բան արտադրելու համար քառասունըջորս տարուան պատկառելի ժամանակամիջոցի մը պէտք ունեցած է :

Ինչպէս է թէ այսքան դանդաղ ընթացք ունեցող լրագիր մը՝ չէր կրնար հանրային մտաւորական կեանքին ուղղութեան և համայնքին եկեղեցական ու կրթական գործերուն վրայ ազդեցութիւն մը ունենալ : Անհաստատ կեանք մը ունեցած է և հակառակ իր այնքան ձեռնարկներուն ու դրամ ճարելու փորձերուն, Ալաճաճեան չէ կրցած ստացուածքի մը աէր ըլլալ և նոյն խի սպարանի մը կամ սեփական մամուլի մը աէր դառնալ :

Փոսնջի սեփական և Փոսնջը յատկանշող միակ առարկան պղինձէ փորագրուած գլուխ մըն էր, լրագրին անունը կրող, որ անոր 44 տարուան կեանքին մէջ մէկ սպարանէ միւսը ոստոսած է^[1] :

[Յաջորդով]

ԱՐՇԱԿ Ա. ԱՂՈՅԱՃԵԱՆ

[1] 1866—1870 փետ. 18 (թիւ 513) սյուած է Քիւրճեան սպարանը. 1870—71ին Տիգրան Կարապետեանի, 1872—74 Յովսէփ Իսափեանի, 1874—1878 Ս. Գարսիգպանեան և Բնկեան, 1878 մայիս-օգոստոս՝ Միխայիլ Սարգեանի, 1878 օգոստոս 2. Տնտեսեանի, 1878 սեպ. —1880 դարձեալ Միխայիլ Սարգեանի, 1880ին Զարգարեանի, 1880 դեկ. —1881 Արամ Այլճեանի, 1882 յունվար—մարտ՝ դարձեալ Զարգարեանի, մարտ—հոկտ. Սարգեանի, 1882 հոկ. —1883 յունիս՝ Այլճեանի, 1883 յունիս—1884՝ Յ. Իսափեանի, 1884 յունվար—1888՝ Պարսիգպանեան և Բնկեան, 1888 յունվար՝ Մ. Կ. Սարգեանի, 1888 փետ. —1898 Կարապետ Պերպերեանի, 1898 հոկտ. Ս. Նիկողոսեանի, 1898 նոյեմ. 1899 սեպ. Յ. Ասատրեանի, 1899 սեպտեմբերէն սկսեալ Նշան Պերպերեանի և յետոյ կրկին Սարգեանի և ուրիշներու սպարանները շրջագայեղէ ետքը՝ վերջապէս ձիւնակ սպարանին մէջ սպառի սկսած էր վերջերս :

ԿՈՄՍ Տ՛ԱՌՇՈՒ QUELQUES ETAPESԸ

Քանի մը ամիսներ առաջ, Գրէտի Լիօնէի մէջ զոյգ մը ճանչցայ:

— Monsieur le Comte et Madame la Comtesse d'Arschot, ըսած էին:

Իշխանական կառքով մը կուգային ընդհանրապէս, կլինը՝ խորխտ, կանգնագեղ, կանացի հրապոյրներով հարուստ, իսկ ամուսինը՝ ասպետական քաղաքավարութիւնով, միշտ շիք, բարձրահասակ, և բոլորովին ճէնթլմէնական լրջութիւնով:

Արտակարգօրէն խանդոտ հետաքրքրութիւն մը ունեցայ անմիջապէս: Անոնց փառայեղ կեանքը կ'երեւակայէի, անոնց ապրելու եղանակներուն մասնաւոր յատկանիշները միաքիս մէջ կը գծէի, տեսակ մը վիպական անհաստատ երեւակայութիւնով: Légation de Belgiqueի քարտուղարն էր պարոնը. կ'երեւայ թէ, կը խորհէի, ընկերականութեան իրեն պարգեւած տիտղոսին և հարուստ ժառանգութեան մը շնորհած ճոխութեան և յղիանքին խորը թաղուած այդ կոմսը ժամանցի պարզ միջոց մը նկատած էր քարտուղարութեան այդ սահմանափակ աստարէզը: Ո՞վ գիտէ, Պելճիքացի ո՞ր աղնուականին աղջիկը, կը խորհէի միշտ, աւելցուցած, ստուարացուցած էր իր այնքան ճոխ ու շլացուցիչ հարստութիւնը: Որքան որ, սակայն, կոմսը Եւրոպացիի կը նմանէր, կլինը այնքան աւելի կը նմանէր Արեւելեան գեղեցկութեան մը, խոշոր, խորունկ, սեւաբիր աչքերով, բարձրաձակատ, վէսօրէն անկեղծ, անօրինակ կերպով գեղեցիկ վարմունքով: Եւրոպացի կլիներուն վրայ այդ նայուածքը չէի նշմարած երբեք. այդ աչքերը Հայու աչքերու կը նմանէին:

Դիմացս աշխատող ընկերս խնդաց, երբ իրեն միաքէս անցածը ըսի:

— Madame la Comtesse d'Arschot...

Ե՛ս ալ խնդացի ըսածիս վրայ:

Անցաւ ամիս մը, և օրին մէկը չէքի մը վրայ Տիկին Կոմսուհին անունին կցուած տեսայ «Նուպար» բառը, որ զիս շփոթեցուց պարզապէս: Նուպար: Բայց այս անունը Հայու չէ՞: Եւ յետոյ ի՞նչ կ'ուզէք որ պատահէր:

Յանկարծ կ'իմանայի որ Պօղոս Նուպար փաշային աղջիկն էր Comtesse d'Arschotն:

Comte d'Arschot Պօղոս Նուպար փաշային փեսան է կզեր:

Կրնաք ա'լ երեւակայել որ ի՞նչ գոհունակութիւն զգացի դատումիս մէջ խաբուած չըլլալս տեսնելով:

Այս պղտիկ անէքտողով սկսայ յօդուածս, խօսելու համար նոր հրատարակութեան մը վրայ, զոր գրած է նոյն ինքն Կոմս տ'Առչօ:

Պօղոս Նուպար Փաշայի պելճիքացի փեսան հմայիչ գրագէտ մըն է:

Ինքզինքս ամփոփելով, յիշողութեանս զիմում ընելով, մէկէն ի մէկ կը յիշեմ որ այդ անունը օրաթերթերու, հանդէսներու մէջ կարդացած եմ: Ինչ որ սակայն բոլորովին կ'անգիտանամ այդ անունին մեր հայերէն թերթերուն մէջ յիշատակուիլն է, ընտանաբար՝ օրիորդին ամուսնու թեան աւիթով:

Le Reflet des Heures բանաստեղծական հատորէն, որ սպառած է արդէն, և Les Sourires Perdus նորավէպերու հաւաքածոյէն ետքը, կոմս տ'Առչո *Quelques Etapes* անունով գիրք մը հրատարակեց վերջերս Պրիւսէի մէջ, զկրք մը որ թարմ է դեռ ու նոր՝ իր էջերուն մէջ պատկերացուած բոլոր զգայութիւններուն պէս: Ո՛չ վէպ մըն է ան և ո՛չ ալ բանաստեղծութեան հատոր մը, պարզապէս ճամբորդութեան տպագրութիւններ են, արձակ քերթուածներ՝ աւելի՛ գեղեցկագիտական արուեստի մը պահանջած ամէն պայմաններուն համեմատ գրուած: Կոմս տ'Առչո բանաստեղծ է ամէնէն սուաջ, ընտ.թեան տեսարաններուն մէջ կ'ընդնշմարէ այն տեսակ մը աներեւոյթ զգայութիւնը, որ դիւրազգաց հոգիներուն կեանքն է: Ծովը նկարագրելու համար սովորական բանաձեւերէն կը դուռչանայ: «Եւ յետոյ, կը գրէ, բոլոր այս գորշութիւնը կը լուսաւորուի, կ'արծաթազօծուի, ցոլքեր կը ստանայ, անհուն անտառի մը ճեղքառուքներուն նման: Սարսուռ մը կ'անցնի ծովուն վրայէն: Վերէն լոյսը կ'իջնէ յամրաբար, կը տարածուի, կը գրաւէ ամբողջ երեսը ջուրին: Ալիքները կեանք կ'առնեն, ալիքները կը ժպտին: Կոհակները փայլ մը կուտան իրենց փրփուրներուն ու կը փողփողին, իբր թէ տիեզերքին բոլոր ձոխ, շողշողուն, փայլուն քարերը իրենց վրայ թափուած ըլլային»:

Լօգիական շունչ մը կը սաւառնի իր այս գիրքին մէջ: Ճամբորդի այս տպագրութիւնները անոր համար հրապուրիչ են, որովհետեւ տափակ, անմիտ, ծթուած, սովորական բացատրութիւններով, դարձուածքներով չեն արտայայտուած: Իր ոճը իրապաշտի հանդարտ բայց իրական գրոջմը կը կրէ, հակառակ անոր որ՝ կը ջանայ խորհրդապաշտ գրականութեան նորօրինակ, մանուածապատ, երբեմն անհաստատ, միշտ տարտամ ոլորաններուն մէջ դեգերիլ:

«Լիճերուն Հոգին» սքանչելի նկարագրութիւն մըն է, ինչպէս «Վեներտիկը», որ սա սիրուն տողերով կը սկսի. «Մարդ իր սիրած կնոջը հետ պտտելու է այս երկիրը»: «Ազրիականի Մարգարիտ»ին շուրջը բարձրացուցած իր յափշտակութեան, խանդավառումին, հիացումին այս մեղեգին բոլորովին կը տարբերի իրմէ առաջ երգուած բանաստեղծութիւններէն և տաղերգութիւններէն: Պայրընի վիպական քնարերգականութիւնը կուգայ կը վաշտուի իրապաշտութեան այս պերճաքանդակ եզերքներուն զարմուկով: Միւսէի և Ժօրժ Սանի հիւանդագին թաղծոտ անիրաւ սէրերուն յիշատակը կը վերդգաս ու Բակելլօի չար,

անգուլթ, կիրքով դեղուն աչքերուն վրայ սեւեռիլը կ'երևակայես :

«Մննվալայրը» հիանալի գրուածք մըն է, որքան պարզ այնքան սրտադրաւ :

«Տեսայ այն տունը որուն մէջ բնակած էինք, կը գրէ : Տարբեր գոյնով մը ներկած էին : Շատ հին և հետաքրքրաշարժ տուն մըն էր, և որ, աւաղ, բոլորովին անբնակ դարձած է : Խնդրեցի որ զիս անգամ մը պատցնեն հոն : Ճարտարապետութեան amateur ուղեւոր մը կարծեցին զիս : Տեսայ, ամէն բան տեսայ . . . : Մեծ գաւիթը, երկար սանդուղիները, ընդարձակ և սլոտիկ սրահները : Իմ սենեակս ալ տեսայ : Դուռի մը վրայ նշմարեցի այն նշանները, զարս ծնողքս սալին երկու անգամ կը ձգէին, հասակս չափելու համար, որքան որ կը յիշեմ : Բայց այս ամէնը այնքան տխուր էր . . . : Ինձի անանկ եկաւ որ գերեզմանատուն մը կ'այցելեմ . ամէն մասնաբաժին տարիլի մը գերեզմանն էր կարծես : Անորոջ հոտեր կը պտուտքէին հոս ու հոն՝ զորս երբեք ուունգերս չէին գրգռած : Կարասիներուն վրայ փոշի, միշտ փոշի : Ասոնցմէ ո՛չ մէկը մեզի պատկանած էր . անոր համար մինակ կը զգայի ինքզինքս . սակայն պարտէզին մէջ այդ միեւնոյն զգայութիւնը չունեցայ . տերեւները կը վերածնին, բայց յաւիտենապէս իրարու կը նմանին . . . : Ձիս առաջնորդող պահապանին շնորհակալութիւնս յայտնեցի :

«—Աղուոր տուն մըն է, չէ՞, յարեց մարդուկը :

«—Այո՛, բայց որքան մեղամազձոտ է :

«Թարթիչներուն տակէն երեսս նայեցաւ շեշտակի, արհամարհական նայուածքով մը» :

Ու այս տխուր տպաւորութեան նկարագրութիւնը կը վերջացնէ .— «Այս ամէնը տեսայ, գիւղ, տուն, անտառներ և սլոտեզներ : Թերևս որ մըն ալ դամ տեսնեմ զանոնք : Եւ սակայն, ինչո՞ւ համար նորէն դալ, քանի որ հակառակ արտումութեան հրապոյրին, պիտի չգտնեմ հոն երբեք ո՛չ իմ տղու հոգիս և ոչ ալ նախկին երիտասարդութիւնս» :

Հօդիին տարաշխարհիկ գրականութեան հետքը կայ իր միւս գրածներուն մէջ : Անոր չափ յաջող կերպով պատկերացուցած է Բրինքիբօն, Հալքին, Արեւելեան շափիւղադարդ ու հրատենդ երկինքի գիշերները, Վոսիորը և Սեւ ծովը : Նկարիչի վրձնոտ երանգաւորումով մը նկարած է վերջալոյսներու հրաբխային շառայլը, չէկ, բաց-կապոյտ, մոխրագոյն, ձիւնաթոյր, բազմերանգ ամպերու թանձրանոծ վիժակներուն ետեւէն :

Հիւսիսային երկիրներու ճամբորդութիւններէն ալ նոթեր արձանագրած է այս գիրքին մէջ Կոմս տ'Առչօ : Ամէն մէկ հատուած նորութեան և հրապոյրի քօղով մը կը ներկայանայ : Չես գտներ բաւ մը որ աւելորդ ըլլայ . աշխարհագրագէտներու չոր ու ցամաք թուանշաններով խճողուած, երկարապատում, ճանձրացուցիչ էջերը գոյութիւն չունին հոն : Բնդհակառակը :

«Նրբ առաւոր կուգայ, կը դրէ ուսական երկիրներուն ակնարկելով, յուսաստար կ'ըլլաս բոլորովին: Անվերջանալի ամբողջ գիշեր մը քնանալէ ետքը, մարդ կ'արթննայ վերջ չունեցող արշալոյսով մը: Երկինքը կ'ապոյտ է, օդը անպատում թափանցկոտութիւնով մը թրթռուն. կանանչները անբաղդատելի թարմութիւն մը ունին և կարծես կեանքը կանգ առած է արեւուն առջեւ: Հիւսիսային այս ամառները ինչ անուշ են, արհաւիրից ձմեռներէն ետքը, և առթած հրճուանքնին յոգն ու ժգին: Ի՞նչ վսեմ գոյներով կ'երանդաւորեն անոնք հոգին: Կ'աճապարես ըմբռնանելու իրերու վերածնունդը: Կարծես թէ ժամուան մը մէջ ամէն բան պիտի փոխուի, անէանայ, յաւիտենական զգայութիւնը կ'ունենայ մարդ խաբուսիկին, անջօշափելիին, երազայինին առջեւ գտնուելուն: Ի՞նչ հեշտալի է. — բայց ասիկա գոյութիւն ունի: Դեռ ուրիշ անձկութիւն մըն ալ կը զգաս ամէն վայրկեան. սիրուած անձին մահուան սարսուղդեցիկ գաղափարը, որ կամաց կամաց կը սկսի տիրել ուղեղին մէջ, վաղուան ձիւնի երկիւղը... վաղուան՝ որ գոյութիւն ունեցած ըլլալ չթուիր, քանի որ արեւը օր մը միայն ամառ կ'ընէ... Յետոյ նորէն ձմեռը և ասիկա այնքան կանուխ ու այնքան շուտ կուգայ որ կարծես թէ նախորդին շարունակութիւնն է և թէ բնաւ ամառուան երես չես տեսած»:

Սիրուն հատուած մըն է նաև «Մեռելին Հարսնիքը», խորհրդաւոր թէ իր վերնագիրով և թէ բովանդակութիւնով:

Որդեկորոյս հէք մայր մըն է որ գնչուհիները կը կանչէ, իր մեռած զաւկին շուրջը երգել տալու համար այն հարսանեկան մեղեդիները զորս այնքան կը սիրէ եղեր մանկատի, թշուառ, աղքատ աղջիկը: Այս արտասուվոր պատմուածքով կը վերջանայ գիրքը Կոմս տ'Առաջօր, որ կոմսուհի ար Նօայլի սա տարաշխարհիկ, սիրուն տողերովը կը բացուի.

. . . Միամիտ խնդրիւն՝

Կարծել րե հետուն, ուրիշ երկիւններ եւ ուրիշ մեղեր

Կեանքի շաւազոյն ու սուրի սիրելի

Հմայքներ կը պարգևեն,

Եւ րե երջանկութիւնը ընտրեսան այն վայրե ե

Ուր կը հասնի մարդ . . . :

ՄԵՐՈՒԺԱՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ԱՐՈՒԵՍ ՔԵՐԹՈՂԱԿԱՆ ՊՈՒԱԼՈՅ ՏԷՐԸՅՅԻ

(Թարգմանեալ ի Փրանսական բնագրէն ի Յ. Գ. Մամբրեանէ)

Ե Ր Գ Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

Մինչ մօլտ թիւնն այն ի ըսվիւոս գաւառաց
 Զաւագն ըզգղերն և ըզքազաքս համակեաց,
 Գրտան գովողք խեղկատակաց իսկ չնչին,
 Գըտի'ն ըրնաւք վերձանսդս մինչ Ասուսին: [13]

Այլ զաննեթեթ ոճն երէց պետք հուսկ ապայ
 Լըքին ըսթափք ի պատրանայն անողայ,
 Եւ ծանուցաւ զա'տ ի լըխուոյն՝ պա'րղն ըմբոն,
 Գեղջեայց միայն թողեալ ապլիլ ընդ Տիւփին: [14]

Ոճդ այդ անարդ ըմբունսցէ ըզքեզ մի',
 Պերձ հենգնութեանց նմանսցո'ւք Մարոյի,
 Եւ խօլ տաղիցդ ու'երգիծանաց այդ անմիտ
 Լիցի 'նկալուչ թո'ղ Բոն-Նէօֆին այն հասցիա: [15]

Բայց Պրէպէօֆեայ մի' լիցի քեզ ի քատակ
 Զամարտակիլ՝ պէս ի Փարսազն այլանդակ
 Կուռեալ «զրահանս աւ զետով չուրջ մեռելոց
 «Եւ բիւր լերինս ոգեվարաց ողբակոծ»: [16]

Պա'րզ լեր ի ձեւս, վըսեմ պատշա'ճ ի բարբառ,
 Եւ մի' յսխորտ մի' և ճուռմ արկեալ ճառ:
 Երբդաչնակաց խիստ լըսելիքք ի խընդիլը՝
 Որ ինչ հաճէն՝ զայն ի քերթածդ ա'րկ ի կիր:
 Սանձեալ ըզբաւսդ յաճախ տաղից քոց իմաստ
 Զչափ և զհանգիստըն արասցէ ի դէպ ազդ.
 Մի' ձայնաւոր ձայնաւորի դէմ ընդդէմ
 Անդ դիպեցեալ՝ զարկցի բախին ի զըմխեմ.
 Փափկահընչիւն բաւից ընտրեա' ըզգըրոճ: [17]

[13] Ողորմելի գրիչ, որ այլակերպեայ սաղերգութեամբն այլակերպեաց ի չարն զգեղեցիկ զաննան **Յայրկերպութիւնս Ալիդեայ:**

[14] Տիւփուն՝ ֆերրուս Սֆարունի ի 1644: Եւ եր այս Սֆարուն՝ առաջին ամուսին Մասաւ սը Մեկըրնոնի:

[15] Հսպիսֆ, խաբեայ վաճառողի, ձեւացուցողի պուպիկաց՝ ամենեքին ղեզերեքին յաւարս Պուշոյի ի վերայ Բոն Նեօֆի:

[16] Պրէպէօֆի՝ եւն ձուռմ տղից:

[17] Այսմ 2. Մանուէլ Զախցախեան 2. Ա. Մ. Գարագաշեան եւ 2. Եղուարդ Հիւրմիզեան արեւիսկոպոսն Միխրաբեան, նոյն ուղեցոյց առաջնորդն եւ մերս պատանեկան ուսումնասիրութեանց, քան զամենայն Հայ ֆերրոս 19րդ դարու եղեկ ուշայիտ ամենայն նուիրական մասսարութեամբ, մանաւանդ Հիւրմիզեան ի գեղեցիկ քարգմանութեան ենեականին վիրգիլեայ եւ յիւրուրոյն սաղսն:

Ի բայց խրուպոտ ձայնից տրմուզ դո՛ն և բո՛ն .

Զի տազ լըցուն , նա իմաստ վե՛հ և ընդոյր

Զազդեն մըտաց թէ դժպը՛նի են ի լուր :

Անձնիւր քրմաց հաճոյք եւեթ զառաջինն

Ի մերս Պարնաս եղեն օրէնք քերթողին ,

Եւ ի բառից զօղեալ անտան յանդ ի ծայր

Համայն ի չուք թիւ ու՛ամանակ նոյն դառնայր .

Նախկին՝ Վիլո՛ն կարաց զարուեստն այն անհարթ

Հին վիպագրաց անել ի յարդ և ի զարդ ,

Որում ապա Մարոյ ըզ՛նտ հասեալ վազ

Ըզվազեթի ցուցս յութտողեան թեքեաց տազ .

Նա ըզմանրերգն և ըզպարերդ ած ի կարգ ,

Դիմակաւոր երգչաց եդ չուք և ըզյարդ ,

Եւ հաստատեաց կանոնս տաղից պարաւոր

Յանդագրելոյ ցուցեալ ձեւոց շաւիզ նոր .

Ռոնսար^[18] զ՛նտ նորին անցեալ յասպարէզ

Նորոզելով ըզմնաւն յանկարծ ստեղծապէս՝

Շըրջեաց ըզկարդ ամենայնի վայր ի վեր

Եւ յիւրն զհամայն յեղաչըրջեալ անվեհեր՝

Ի բարերաստ վայելեաց բաղդ ընդ երկար ,

Այլ յունական և ի լատին ի բարբաւ

Յրամասարանոզ մուսայն իւր յաման յետազայ

Անկա՛ւ ի վայր , և մեծամեծքն ընդ նըմայ

Անկա՛ն սոփերք ճուտմաբանք փըքալլիր ,

Ծաղր և ծանակ ի նախատինս անյարիր .

Անկածք յայնքան ի բարձանց վէս քերթողին

Զգօն ըզՊերդոյ^[19] և ըզՏէբորդ^[20] արարին :

Մինչեւ ապա եկաց Մալէբոյ^[21] և զչափուց

Ի Գաղիա նախ ըզճըզրիտ նուազն եմոյծ .

Բառից ի դէպ ճըզդեալ նա զոյժ քարոզեաց ,

Գերել ըզսանդ ուսոյց բանի՛ն կանոնաց .

[18] Ոմակի ի ֆենարակից՝ մանաւանդ Սեկդ-Պոյլ՝ չհանմանեալ այսմ դասուսանի Պուարոյի զՌոնսարայ՝ գովե՛ց գովին զնա շս անեանցն մասանց :

[19] Պերդոյ՝ եպիսկոպոս ի Սեկզ. երոզ երգս ձայնեակս և այլ ֆերբուածս .

[20] Տէբորդ՝ ծնաւ ի 1546 և մեռաւ ի 1606. և սաղաչափեաց ձայնեակս, եղեր-ցուքիւնս, երգս և օրհներգս :

[21] Յրակնուս Մալէբոյ՝ ծն. 1556 ի Գայեկ, մեռ. ի 1628 ի Բարիզ. և հանարե-ցաւ գրուի դասական ֆերբոյաց և սկզբնական և երգաչնական ֆրանսական քանաս-տեղծութեան . ի նմանե սկսանի Ոսկեդարն ֆրանսական դպրութեանց միեջեւ ի դարն Լուդովիկոսի ԺԳ :

Լեզուն անդէն յըզկեալ ի ձեռն իմաստնոյդ
 Ոչ ևս ինչ կիրթ բերէր ունկան դժուարուս :
 Ազու զիջմամբ թեքեցան տունք ի յարմար
 Եւ տող ի տող շոտեալ կիսատ ու'անկատար .
 Եդ ամենից օրէնս , և զգօնդ առաջնորդ
 Ցարդ ևս զըրչաց է օրինակ և ուղղորդ .
 Ընթացակից նորին ըզնետ կրթեսցուք՝
 Պայծառ անցմանցըն պերճութեան տարփածուք :
 Թէ ինձ տաղիցդ յամեն իմաստք դալ ի լոյս՝
 Թողու՛մ ի բաց զայն ետ ընդ ետ ես անյոյս .
 Զի՞ փոյթ ինձ բնաւ ըզնետ սնդիլ զըրախոյզ
 Որում մտտի բանիւք յինէն տայ միշտ խոյս :

Ե'ն ե'ն և գրիչք , զոյց անթափանց խրթնութեամբ
 Միշտ ըզմըտաց խորհուրդս ունի պատեալ ամբ ,
 Լուսոյ բանին չէ՛ կար նոցին դու հասու .
 Ապա դատմանն օրինաց լեալ դու հըլու՝
 Ուսի՛ր խորհել քան արկանել նախ ի գիր ,
 Զի խօսք յաւէտ ըստ իմաստից առնուն զդիր ,
 Խըրթնոց մըթինք , մեկինք հանդէպ գան յայտից
 Բացատրութիւնք ըստ խորհրդոց զուգակից ,
 Եւ ի մըտի յըստակ երկնեալըն իմաստ
 Հեշտեա՛ւ յայտնի պատշաճեալ բառս ի պատրաստ :
 Նաև թըռիչդ ո՛ւր թէ տարցի զքեզ համբուն
 Կացցես պատկառ գըրոց ընտիր բարբառոյն .
 Զի թէ պիտակ ու'անդէպ խօսիցդ է պայման՝
 Ընդ վա՛յր ըզլար հընչես յունկն իմ զաղուական .
 Ո՛չ ընդ խաժգուժ բանս հաճին միտքս արդարակ ,
 Ո՛չ ըզպոռոտ ներեն ի տաղս ըզվրիպակ .
 Խա՛կ ի բարբառ՝ պըւէ՛տն անգամ գերակայ՝^[22]
 Զհուսկն ասացից , վատթարագոյն իսկ է նայ :
 Մի՛ լիցի քեզ՛նդ երագութիւնդ պարծիլ խօլ ,
 Անլուր հարկին՝ մի՛տ դիր ուշիւ աշխատ գոլ ,
 Ոճ շուտափոյթ յանգէ ի յանդ վայրայած
 Թեթեւ մըտաց ցոյց և դատման է անկած .

[Յաջորդով]

Յ. Գ. ՄՐՄԸՐԵՍ.Ն

^[22] Անգիտութիւն եւ անտեսութիւն շնիկ շեզոյն եւ նաշակաց նորս , մանաւանդ
 հենոյն եւ նորոյն միանգամայն , դասապարտեաց յայդ վաստարութիւն եւ զբազում
 հաւնատեղս առ մեզ :

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ ՄԸ

Չուարճալի բան է դիտել լրագրութեան մէջ Երբեմն յայտնուած պղտիկ դիտողութիւններուն տեղի տալը ահագին գրավէճներու, մինչդեռ շատ անգամ գրական խիստ կենսական հարցեր անտարբեր կը թողուն մեր գրողները: Լեզուական խնդիրները մանաւանդ կ'երեւայ թէ ամէնէն աւելի ունին հետաքրքրութիւն առթելու և մէճ գրգռելու այս յատկութիւնը, որովհետեւ շատ անգամ միայլ բառի մը մասին յայտնուած կարծիք մը կը բաւէ դուռ բանալու երկարատեւ վիճաբանութեան մը, որուն օրինակները մէկէ աւելի անգամներ կրկնուած են մեր լրագրութեան մէջ: Այսպէս՝ ճիշդ ինչ որ ասկէ 5-6 տարի առաջ տեղի ունեցած նորալիկայ բառի մասին, որուն շուրջը մղուած ամիսներ տևող գրավէճին մասնակցեցան գրեթէ մեր բոլոր ջոջ գրողները և անանկներ իսկ՝ որոնց մասին բնաւ չէր կասկածուեր թէ լեզուական հարցով մը կրնան հետաքրքրուիլ, գրեթէ նոյնը՝ նուազ ծաւալուն սահմանի մէջ պատահեցաւ վերջերս սարկել բառին շուրջը:

Այս բառին կազմութեան մասին կարծեմ առաջին անգամ, Բիւզանդիոնի խմբագրապետն էր որ պղտիկ ծանօթագրութիւն մը գրած էր և ասիկա եղաւ փորձութեան խնձորը: Անմիջապէս մէջտեղ ելաւ Տիգրան Եւքէնճեան իր կարծիքը յայտնելու՝ դատապարտելով սարկել բային կազմութիւնը իրրեւ սխալ: Անոր պատասխանեց Արեհ՝ թեր ելլելով սարկելին. յետոյ մէջ մտաւ Թարուշ Վանանդացի՝ դա՛ւձեւալ ի նպատակ սարկելի և ահա բացուեցաւ խիստ շահեկան վիճաբանութիւն մը, որուն քիչ շատ մասնակցեցան ուրիշներ ալ, ինչպէս Մեսրոպ Նուպրեան են. հազուադէպ առիթը տալով մեզի կարգալու բանասիրական ու լեզուաբանական հմտալից ուսումնասիրութիւններ:

Մենք նպատակ չունինք մասնակցելու այս վիճաբանութեան, որ արդէն փակուած է, այլ միայն մէջտեղ պիտի դնենք այն քանի մը դիտողութիւնները՝ զորս ըրինք մեր ընթերցումներու միջոցին: Տ. Եւքէնճեան կրթնելով հին հայերէնի յատուկ այն կանոնին՝ որուն համաձայն անեզական բառերու վերջադիր ոչ արմատական ֆ տառը կ'իյնայ հոլովներու, բարդութիւններու և ածանցումներու մէջ, կը պնդէր թէ սար(ֆ) արմատէն սարել բայը կրնար շինուիլ և ոչ սարկել: Տարակոյս չկայ որ Եւքէնճեանի ըսածը իրրեւ հայ լեզուի ընդհանուր կանոն՝ ճիշդ է, բայց արդի հայերէնի մէջ ի՛նչքան զարտուղի և սխալ ձևեր կան՝ որոնք անգամ մը ընդունուեր և երկար գործածութիւնով նուիրագործուեր են և զորս այսօր ալ չենք կրնար վտարել լեզուէն: Ու յետոյ՝ Թ. Վանանդեցի Արեւելի մէջ մեր «Եւզոկիոյ Հայոց Գաւառաբարձութիւնը» գործին բառացանկէն և Պօլսի հայերէնէն քաղուած և նոյնիսկ

արդի գրաւոր հայերէնի մէջ ընդունուած ժողովրդական բառերու օրինակներով կ'ապացուցանէր թէ՛ բառաշինութեան նոյն իսկ բայաշինութեան մէջ ոչ-արմատական ֆին պահպանումը անսովոր երեւոյթ մը չէ հայերէնի մէջ. զորօրինակ՝ ֆրճինֆխաշ, խօսֆխապ, մեղֆնաշ, ցրֆել (=ցիր + ք + ել). ցրցնֆնել (=ցիր + ցան + ք + նել), աշֆել, պասսնֆնել և ուրիշ նման բառեր՝ զորս յիշած է Վանանդացի: Մենք այս մասին կատարելապէս իրաւունք տալով ներհուն լեզուաբանին, մեր կողմէ ալ կ'աւելցնենք քանի մը նմանօրինակ բառեր ինչպէս են՝ պարֆնեկեր, եֆֆինեկ (հականիշը առջինեկի), աշֆոսել, խաղֆուֆիւն, արցունֆոս, արցունֆել ևն. ժողովրդական բառերը, առանց յիշելու հանֆայիւն, գրֆոյկ, կրֆոս, վերֆոս ևն. ի պէս վերջանալով բառերը՝ որոնց ամէնուն մէջ ալ ոչ արմատական ֆն պահուած է, որովհետեւ արդի հայերէնը անեղական բառ չի ճանչնար և հետեւաբար անեղականի ֆերը իբրեւ արմատական նկատելով կը պահէ ո՛չ միայն հոլովումներու ատեն (զ. օրինակ՝ վերֆի, վերֆե, վերֆերով ևն.), այլ շատ անգամ ալ անանցումներու և բարդութիւններու մէջ, երեւոյթ մը զոր արդէն մասնանիշ ըրին Վանանդացի, Նուպարեան ևն.:

Թ. Վանանդացի իրաւամբ դիտել կուտայ նաև թէ՛ այս զարտուղութեան օրինակները նոյն իսկ հին հայերէնի մէջ կարելի է գտնել և կը յիշէ թուք բառէն (որուն արմատն է թու) շինուած քֆնել և ճեղֆ բառէն որուն արմատն է (ճեղ=ճիւղ) շինուած ճիղֆ բայերը: Արդէն չկայ արդի հայերէնի յատուկ և ուսովորէն համարուած լեզուական երեւոյթ մը՝ որուն սկիզբը հին հայերէնի մէջ չգտնուի: Մենք վերի երկու բառերուն վրայ կրնանք աւելցնել նաև փֆաշ, փֆանաշ բայերը, հանուած փուք բառէն՝ որուն արմատն է փու և որմէ առանց ֆի շինուած է նաև փչել (=փու + չ + ել) բայը, ինչպէս նաև երեֆեկեան, երեֆժանի ևն. երեֆ բառէն, և չորֆոսանի, չորֆ բառէն, որոնց ֆերն ալ արմատական չեն:

Վիճաբանութեան առարկայ դարձաւ նաև սարֆել բային ո՛ր բառէն շինուած ըլլալու պարագան: Բացի սարֆէն առաջարկուեցաւ նաև սարիֆ: Թէեւ ամէնէն հաւանականը սարֆելին սարֆ բառէն շինուած ըլլալը կ'երեւայ, բայց իմ մասին եթէ նոյնիսկ սարիֆ բառէն շինուած ըլլայ՝ լինդիլը չի տարբերի և ամէն պարագայի մէջ սարֆել կրնայ այն նոյն նշանակութիւնը տալ ինչ որ կուտայ հիմա. որովհետեւ եթէ չենք սխալի, սարիֆ արմատակից է սարֆի, որուն տարբեր եղանակաւորումն է շարֆ, երեքն ալ ըլլալով սար կամ շար արմատէն շինուած ձևեր և և իւրաքանչիւրը ունենալով իրարմէ եղանակաւորուած նման նշանակութիւններ: Եւ իրաւցնէ՛ սարֆի նշանակութեան մէջ շարֆ նշանակող իմաստի մըն ալ գոյութիւնը ինքնին կ'ապացուցուի, երբ նկատի առնենք անոր գործածութիւնը կարգուսարֆ ձևին մէջ: Արդէն կարգ բա-

ոին նշանակութեան մէջ ալ շարի իմաստ մը . հարկաւորապէս կ'ենթադրուի որովհետեւ կարգը շարիով կ'ըլլայ և շարիը՝ կարգով . հետեւաբար կարգեաւարտ բառերը կը ներկայանան իբր իրարու հոմանիշ բառեր : Կարգուաւորին նմանող բարդ ձեւերու մէջ դիտելի է թէ կա'մ երկու հոմանիշ կա'մ երկու հականիշ բառերու միացումով է որ կազմուած են . օրինակ՝ ցիրուցան, նիսուկաց, անցուդարձ, ժադրուծանակ, հաշեւաշ են . , որոնք հոմանիշներով կազմուած են և ելեւեջ, առեւտուր, երթելի ջարդարներ են . , որոնք ալ հականիշներով կազմուած են : Ուրեմն իմ կարծիքովս սարիչ իր կազմութեան նայելով պէտք է որ նշանակէ կարգի, շարքի դնել, կարգով կանոնով շարել շտկել, և այս նշանակութիւնը իր հիմակուան գործածութեան կը համապատասխանէ :

Ենթադրելով որ սարիչին արմատը սարի՛ ըլլայ, դարձեալ նոյն նշանակութիւնը կրնայ տալ, որովհետեւ կազմութեամբ սարի՛ արմատակից սարի՛ի «չզթայ» նշանակութեան մէջ ալ արդէն շարքի դաղափարը կայ, որովհետեւ «չզթայ» ուրիշ բան չէ բայց եթէ իրարու կցուած օղակներու շարք մը : Նոյն իսկ ինծի կը թուի թէ շրթայ (= շաղ + թայ) բառին մէջ կը գտնենք շար արմատը եղանակաւորուած և սղուած շղ (= շաղ) ձեւով, դարձեալ շարք նշանակութեամբ, ինչ որ կ'ապացուցուի նաև երբ նկատի առնենք շաղով կազմուած կարդ մը բառեր, ինչպէս՝ շաղաշար կրկնաւորը շարակից նշանակութեամբ, որմէ՝ շաղաշարեմ, շաղաշարուփիւն, ու դարձեալ՝ շաղապատեմ, շաղամանեմ, շաղկապ են . :

Մեր այս քանի մը դիտողութիւնները բանանէրներու, մասնաւորապէս բազմահմուտ Թ . Վանանդացիի նկատողութեան կը յանձնենք և կը սիրենք մանաւանդ այս վերջինէն աւելի յաճախակի կարդալ լեզուաբանական համեղ գրուածներ :

ՅՈՎ. Հ. ԳՍՋԱՆՃՅԱՆ

«ՄԱՍԻՍ» ԵՒ ՄԵՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ

Ողբացեալ Վսեմ. Գրիգոր Խան Շամոսնեանի յիշատակին, սակէ առաջ, ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները, տարեկան երեք օրինակ Մասիս նուիրած էինք՝ Խարբերդի Թլկատինցիի Վարժարանին, Վանի Երամեան վարժարանին և Սըվազի Արամեան Վարժարանին : Հանդիմանով կը դիտենք այդ նուէրին գտած ընդունելութիւնը, Թլկատինցիի հետեւեալ գողորիկ նամակէն .—

«Գլորոցիս բարձրագոյն կարգերը զիս իրենց փոխանորդ կը կարգեն որ Ձեզնէ միամեայ Մասիսի մը նուէրին համար իրենց զգացման Թարգման ըլլամ : Տղաքը՝ մէջերնին զիս ալ ուրիշ տղայ մը հասկնալ՝ շատ շատ շնորհակալ ըլլալնիս կը յայտնեն : Ձեր ազնուութեան, Հինս Մասիսով աղւոր հաւարոյթ մը եղաւ ունեցածնին, բայց վստահ եղէք թէ՛ Մասիս միւսներու կարգին իրենց շատ սիրածը պիտի մնայ մինչեւ վերջը » :

ՅՈՎ. Հ. ՍՆԵԷՍ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆՅԱՆ
(ԹԼԿԱՏԻՆՅԻՆ)

ԲԱՅ ՆԱՄԱԿ

Պարոն Պառաւեան ,

Դուք ալ , պղտիկ մնալով հանդերձ անպատճառ պատասխանելու մարմաջը ունեցողներուն դասակարգէն էք եղեր : Ապրի'ք : Կրնաք ձեր այդ քաջագործութեան մասին պարծիլ ձեր դասընկերներուն քով :

Ոմանք ըսին թէ չէր արժեր որ վիճարանութեան մասնայի ձեզի պէս դպրոցականի մը հետ :

Խնդիրը ճշդէնք սակայն :

Ես վիճարանութեան չմտայ , այլ ուզեցի , նախ՝ ընթացողները զգուշացնել սխալ դատումներու մոլորանքէն , յետոյ դաս մը տալ ձեզի , ձեր սերտողութեան մէկ ժամուն : Կը տեսնամ որ չէք կրցած օգտուել այդ դասէն : Tant pis pour vous :

Իմ նախորդ գրութիւնս երեք գլխաւոր տեսակէտ ունէր շօշափած : Le Jardin Secretին խնդիրը . ճարտնական Տարեղլուխին բանագողութիւնը . Մարսէլ Բրէվօին ձեր կողմէ գրական ուղղութիւն ցոյց տրուելը :

Առաջինին մասին բառ մը չէք ըսեր , և շատ աղէկ կ'ընէք : Ուրիշ կերպ անկարելի էր արդէն : Երկրորդ պարագան կը մաղթեմ որ , անգամ մըն ալ պէտք չունենաք ի գործ դնելու : Դալով երրորդին՝ այսինքն Մարսէլ Բրէվօին գրական ուղղութիւն ցոյց տրուելուն , ատիկա չէ թէ ձեր , հապա նաև ձեր խելքէն շատերուն ալ կարողութենէն վեր է : Ասանկ ճշմարտութիւն մը անգիտանալ շատ շատ ներուած է այն տղոց որոնք դեռ . . . կաթէն չեն կտրուած :

Եթէ դիրքի մը բարոյական արժանիքը անպատճառ զայն Վարք Սրբոցին — ո՛ր տիրացուութիւն — հետ շփոթելուն մէջ կը կայանայ , մեր պիտի դնէինք այն ատեն Ֆլօպէր , Չօլա , Մօքասան , Միրպօ , Մէնստէս , Ապէլ Հէրման , Լավտան , Բիէր Վէպէր և դեռ այնչափ ուրիշներ՝ որոնք Բրէվօէն բաց գրուածքներ ունին : Կը կարծէք որ բոլոր ասոնք ձեզի չափ կարդացած չեն Պուալօի L'art Poétiqueը : Չափազանց միամտութիւն պիտի ըլլար ատ : Եթէ սա վերջին երկու հարիւր տարուան մէջ եկող գացող բոլոր դրողները հարկադրուած ըլլային , մի միայն Պուալօյի գծած սահմաններուն մէջ շարժիլ , ապահովաբար այս մոլորակին մէջ գրականութիւնը յուսահատեցուցիչ ու անհանդուրժելի կը դառնար :

«Միամիտի մը Արկածներուն» պոչէն ալ ի դուր ճգնած էք բռնել : Ասալ դեռ վեր է ձեր ձեռնհասութենէն : Անոնց մասին հայ գրագէտներուն ընտրելագոյն դասակարգին գնահատականները ունիմ գրպանս , որոնք օր մը հրատարակուելիք նոյն հատորին զարդը պիտի կաղմեն :

Յետոյ կը խնդրեմ , ճաշնցէք ձեր չափը և երեսուն տարուան նուիրագործուած գրագէտի բարձրաթուիչ հովեր մի սունէք , եթէ չէք ուզեր

որ, ձեր այդ գրածին տակն ալ «ընդօրինակեց» բառը մոռցած ըլլալնուդ վրայ կասկածինք:

«Ու ես, կ'ըսէք ուռուցիկ ոճով մը, կը շարունակեմ ճամբաս, հանդարտ և անխռով...» իբր թէ Հիւկօ մը կամ Իպսէն մը ըլլայիք:

Այո՛, աղաս, շարունակէ՛ ճամբադ հանդարտ և անխռով, դասերդ աղէկ պատրաստելով, ու օր մը անկասկած, առիթը կ'ունենանք քեզ մով ալ ողջունելու սքանչելի տիրացու մը, որուն թօֆը դերազանցապէս ունենալ կը թուիք, եթէ ցուցադրած ձեր այդ վետուրները իսկապէս ձերն են:

Այն ատեն կրկին կը տեսնուինք հարկաւ:

Պարոնը, իր վրայ եղած յարձակումներուն անտարբեր, կը շարունակէ՛ եղեր իր ճամբան, հանդարտ և անխռով:

Բարի՛ ճանապարհ:

ՉԻՖԹԷ-ՍԱՐԱՅ.

ՁԻՒՆԻ ԶԳԱՅՈՒԹԻՆՆԵՐ

Զիւնին անհիւր ծուկներն աղւոր երգ մը մեղմօրէն
կը մրմնջեն մաքին մէջ, ու փրփուրէ՛ ֆալար,
Նո՛ւրբ ծաղիկներ հոլաբու, երբեին մէջ կը նախեն,
Վարանքներով դարձդարձիկ, քափքրփելով վերէն վար:

Պատուանէս կը դիտեմ: Զիւնին ամբիծ, կիւսային,
Ռեկեզն անգայտ, ամէն կողմ, իր ուսայնը հիւսած է.
Երբն ամէն կը կեան դրօժն իր մախուր հայումին:
Ու ծաղիկներ միտ կ'իյնան, նրբին, փափուկ կիսուածէ:

Արդեօ՛ք անհուն փո՛ւնջ մըն է յսամիկներու ձիւնեղէն,
Հիւսուած գրգռ մասներով հրեցակներուն, յոյս համակ,
Որ կը ֆակուի յուլաբար, քոչքեկով երկիմէն,
Թէ չէ՛ արդեօ՛ք ձիւնալանջ կարապներու նեփներմակ,

Հարապներու կարնարոյք փեռուներն են՝ քալիքի
Խօլ խաղի մը միջոցին փրբած յանկարծ քիւներնէն:
Ու այդ պահուն յուսինն ալ նազելագեղ կը հակի
Ձիւնը ծածկող մարմաւէ: Վիժակներուն ետեւէն,

Արեւակնի յուսածոր ցոյ՛բեր սալով քիկքիւն,
Փեռուներու, ծաղիկի այդ փրփուրն յոփանքին.
Երազանքի սարսուռ մը կը չածի՛ օուրջն իրերուն,
Զիւնին մեկերզն ալ սակաւ կը նուաղի՛ Տարազին:

ՊԵՐՃՈՒՂԻ ԵԱԶԸՃԵԱՆ

Ք Ր Ո Ն Ի Կ

Մարեան և Առաքանադէսը
Եւքը
Իր պաշտպանները
Պրն. Տէր-Յակոբեան լուարած

Դատակարգ մը մարդիկ կան, կոշիկի տեղ մուծակ հագնող, որոնք կը սիրեն անձերնուն տալ զիրք մը՝ որուն մէջ կը զանեն իրենց բոլոր փառքը ու արժանիքը, հոգ չէ թէ էապէս իրենց այդ վարժուները ծիծալ ու արհամարհանք առթէ չեզոք դիտողներու: Անոնք կը յատկանշուին ու կ'անջատուին ամբոխէն՝ իրենց կեանքին արտառոց զարտուղութիւններովը: Գնացք մը ու ցցուածք մը ունին անոնք՝ որ ամէն բան կը խօսի ծիծաղելի զաւելուականութեանը վրայ իրենց դիրքին: Կուրծքերին զուրս, գլուխին ետև նետուած, սրունքին իրարմէ հեռու, խրոխտ, ամբարտաւանորէն կոկողավիզ, օրօրուն ձեւ մը ունի իրենց գնացքը, ծաղրելի ձեքձեքումներով, բռնազրօսիկ ճօճումներով, զորնց կ'ընկերանայ երկու կողմէն թեւերնուն յատկանշական անկիւնաւոր բացուածքը, իբր լուռ խորհրդանշան սնամէջ այն զոռօղութեան՝ որով լեցուած է իրենց հոգին, և որով կ'ուռին, կը փքանան, կը պոսպոնեն, հնդկահաւի մը ունայնատուութեամբ և ակնարկով մը՝ որ կը թարգմանէ իրենց այն հաւատքը թէ՛ իրենք ամէն բան են, կատարելութիւն ամէն արժանիքի ու առաքինութեան: Այդ ծանծաղամիտ խեղճերը չեն կրնար անդրադառնալ ինքզինքնուն, տեսնելու համար թէ՛ իրենց մէջ փքացող ամբարտաւանութեան, զոռօղութեան ետև ի՛նչ ունին ներկայացնելիք, արձեցնելու համար իրենց փքոցուոյց պոսպոսումը:

Պրն. Յակոբ Տէր-Յակոբեան մեր լրագրութեան մէջ տխար մըն է, որ այդ տեսակ զեր մը ստեղծած է ինքզինքին, անոր հանոյքէն զինով՝ կուրնալու համար շրջանկատութեան և ինքնասնանաութեան ամէն զգացումի: Անիկա այդ տարագով է որ կը ներկայանայ ամէն անգամ իր հրատարակութիւններուն մէջ, ուռուցիկ ճամբարտակութիւններու մէջ մոռնալով թէ իր վճիռները և գուճեշտական ասպետականութեամբ մը պրտասանած զուարճալի մեծարանութիւնները ի՛նչ

աստիճանով մը կը համեմատին իր բերնին ու անձին: Իր այդ դերը վճուպէս նուիրագործող նոր փորձութիւն մըն ալ ունեցաւ ան վերջերս, ինքզինքը խառնելով խնդիրի մը՝ որուն մէջ ծիծաղելի ճախորդութիւններ միայն եղաւ իր վարձքը, և ուրկէ ա՛յնչպի ողորմուկ նահանջով մը խուսափիլ կը հարկադրուի վերապէս: Որովհետև մէկ բանի խելացիներ «չդուտ»՝ տխրոս մը փակցուցին իր անունին, ատիկա բաւեց իրեն՝ արտօնելու համար իր մէջ սնուցանել յաւակնութիւն մը՝ որուն բան չհասնիր: Այդ մոլորանքով է նորէն որ՝ կրկնելու ճախորդութիւնը ունեցած էր այն սխալ բայը՝ որուն մէջ ունեցած շուարումները կ'երեւայ թէ չեն բաւեր խրատելու զինքը պարկեշտ դարձի մը: Միշտ զփնակ իր ձեռք սուած փաստաբանութեան խախտու բնոյթին, և անհամարձակ՝ ճակատաբաց երեւան զալու հրապարակ, ան նորէն Արարսի Խարտեաշեա՛ ի իր դիմակին է ապաւիներ, Ծաղիկի սիւնակներուն մէջ, այս անգամ աւելի՛ անձրկած շուարումներու մատուցելով, և իր դիրքին ծիծաղելիութեամբ տեղեկակ, ուրանալով իր ծպտումին տակ թագչող մոլորեալ ետը. — Յաւալի՛ կացութիւն, Եւ եթէ մեր խօսքը իրեն կ'ուղղենք, անոր համար է որ լրագրական ընդդիմաբանութեան մը մէջ չենք ուզեր գործ ունենալ դիմակաւոր տկարներու հետ, այլ կ'ուզենք որ այդ տեսակ կեղեւնեբու տակ ծածկուող ճշմարտութեան կարծեցեալ անարի կոչնակները՝ երեւան գան իրենց իսկական գոյնով, որպէս զի տեսնուի թէ՛ այդ սնզոյրին ու կեզձ ձորձին տակէն ի՛նչ տեսակ վարձկան ճառախօսներ զուրս կուզան և անոնք ո՛ր աստիճան ճախող անձնատուութիւնով մը գործիք կրնան դարձած ըլլալ աս ու ան ձրի գովեստի մուրացկաններու նախատեսուածը կատարուեցա՛ւ: Մարեան նուագահանդէսը երեւակայական յաջողութիւնով մը պանծացնելու պերճախօսութեամբ փոժորկած սուագաստները իշա՛ն վերջապէս, դատարկ պատեանի մը մէջ ուռած լեզուանիութեան օղազանգուածը երբ արպուկեցաւ, փրձած չուաններու իրենց հիմին վրայ ջախջախուած սմբելով՝ Երաժշտական ծանօթ այդ ձեռնարկը բռնի յաջողութեամբ մը նուիրագործելու ուխտեալ փառաբանիչներէն ամէնէ՛ն պերճախօսներն ալ՝ երբ վերջապէս զգացին

թէ՛ ձախորդ փաստաբանութեան մըն են նուիրուած՝ հապճեպ նահանջի մը մէջ ապաստանելու փութկոտութեան ապահանջան Բայց այդ իրարանցումին մէջ, պզտիկ հետեւակ մը, փորձեց ղեռ ճղճիմ ճիչ մը լսելի ընել, մութ պատերու տակ գաղտագողի սողակումներով ու Գեղձիբի, Դիմակաւորի ձորձ մը առած վան։ Ու մեծ եղաւ շուարումը և այլայլումը Պրն. Տէր-Յակոբեանի, երբ մինակ զգաց ինքզինքը իր ձայնակիցներէն ամայացած հրապարակի մը վրայ։ Մոլորանքը գահավէժ էր ու կացութիւնը անել։ Ի՞նչ ընէր։ Այդ դիրքը զինքը մղեց լեզուազարութեան մը՝ որուն կը կառչին այդ վիճակին մատուող անապաւէն ու անճրկած մարդիկ։ Տարբեր ի՞նչ կը պատկերացնէ իր վերջին երկու էջ պատասխանը մեր զրածներուն Ի՞նչ կ'ըսէ, ի՞նչ կը ճառէ, ի՞նչ կը գտնէ հերքելու համար մեր ըսածները, — Ոչի՛նչ, ինք կրցած է արդեօք գոհանալ սարէն ձորէն հաւարուած ու իրարու կարկտուած իր խօսքերու շեղ-ջակոտէն, ուր ուրիշ բան չենք գտներ, բայց եթէ, վիճարանութեան ճիմական կէտէն փախուտ, խեղածիւրում, ձեռնածութիւն ու անպարարութիւն, զոր աղէ՛կ ուսած ըլլալ կ'իրեւայ արհեստապետներէ։ Մենք կ'ըսենք թէ Մսրլեան նուագահանդէսը անյաջողութիւն մը եղաւ. Պրն. Տէր-Յակոբեան չկրնար հակառակը հաստատել, ալ պատ ի պատ պատասխաններ կը յերկրէ։ Փաստ կ'ուզեն, փաստ ցոյցիւտանք. — Կոյր կը ձեւանան այդ կէտին ու կ'անցնին վրայէն։ Համբաւուող Քօս Գօրբըրը աչքերնին կը մխենք, — պէտք կը մնայ ալ հետունքը երթալու, — կը մարսեն հանդիսատարապէս եթէ ադ խնդրաւական չէր իրենց՝ ուղտեր կ'ուզէին արդեօք տարհամողուելու համար, Չհասկցուիր։ Եւ այսօր եթէ զարձեւալ կ'անդրադառնանք այս հարցին, անոր համար է որ, — ինչպէս սկիզբէն ալ մեզ շահազգոող միակ պարագան ադ էր, — ա՛լ հանրային արժանապատուութեան ինդիր մը դարձաւ Մսրլեան նուագահանդէսի արդիւնքին հարցը, որովհետեւ երբ արուեստագէտ մը հանրութեան կը ներկայանայ զեղարուեստական կազմակերպութիւնով մը՝ ան չներկայացներ լոկ ինքզինքը, այլ իր յաջողութեան փառքը և անյաջողութեան արատը աստիճան մը կը պատկանի նաև այն հասայն-

քին՝ որուն անունով մէջտեղ կ'ելլէ։ Եւ պէ՛տք է որ ալ վճռապէս միաքերը լուսաբանուին այս ինդիրին շուրջը, և ճշմարտութիւնը յայտնուի մերկապարանոց, որովհետեւ շահ մը չկայ մէկ հողիի կարեկցելու համար հանրութեան աչքին փոշի փչելուն և ինքզինքը ինչպէս զէմինը խաբելուն մէջ։ Մենք պատճառ մը չունինք Մսրլեանի զէմ ատելութեան, ոչ ալ անոր զործը նուստացնելու մասնաւոր շարժառիժ մը։ Բայց չենք կրնար միեւնոյն տանն կասիլ իր իսկական գոյնովը պարզելէ ինդիրը՝ երբ կը մոլորեցուի ան և հակառակ ճամբու մէջ կը մտցուի, պարզապէս անձնական նկատումներու հետեւանքով։ Թէ ի՞նչ է ինդիրը իսկապէս Մսրլեան նուագահանդէսը, կը ցաւինք կրկնելու, ընդհանուր հաւանութեան համաձայն՝ ուրիշ բան մը չէր՝ բայց եթէ անյաջողութիւն մը, ողբալի *fiasco* մը, առանց այլեւայլի։ Ասիկա կարծիքն է ինչպէս մեր՝ նոյնպէս բոլոր հանդիսականներու կանխորոշում, որոնց մէջ երաժշտութեանէ քաղ հակցողներ չէ՛ որ կը պակսին։ Մեր ընդդիմաբանները չեն ընդունիր ասիկա, այլ կը ջանան, երևակայական յաջողութիւններու ճառեր հիւսել, ի՞նչ ձեւով ու ի՞նչ կերպով որ հնարաւոր ըլլայ։ Ի՞նչ է իրենց փաստը՝ այդ յաջողութիւնը վաւերացնող՝ մեր հակափաստներուն զէմ։ Ոչի՛նչ, Չունին իրենց կողմէ ո՛չ հանրութեանէն և ո՛չ ալ իրենց մէջէն մէկը որ՝ մասնաղիտօրէն վաւերացնէ այդ յաջողութիւնը։ Ապահովաբար իրենց անձնական գնահատումին կրնանք ալ չէ՛ որ կը պատուուին այդչափ։ Եւ արդէն բաւական զուարճալի պիտի ըլլար այդ յաւակնութիւնը։ Ի՞նչ ունին տրեմն իրենց տեսութիւնը վաւերայնող։ **Սքամպուլի** մէկ երկտողին ապաւէնը միայն ունին անոնք ձեռքերնին։ Բայց հո՛ս է անաւոր կողմը խաղացուած զաւեշտին։ Վա՛ր առնենք ա՛յդ վարագոյրն ալ. ի՞նչ կ'ըսէ **Սքամպուլ**։ Բանանք և կարգանք. — *Les journaux arméniens de notre ville se font l'écho des succès qu'a remportés le violoniste M. A. Missirlian. Cet excellent violoniste, a, disent-ils, conquis etc.*

Ուր է այս սողերուն թարգմանութեան մէջ *disent-ils*-ը, զոր հանդիսատարապէս կը կլլեն։ Ո՞վ կ'ըսէ, ի՞նչ կ'ըսէ, **Սքամպուլ**՝

կ'ըսէ, թէ հայ թերթերը կ'ըսեն. և ո՛ր հայ թերթերը: Այս խեղածիրութեամբ չը՞ կարմր-ցնեք նոյնիսկ այդ տողերուն ենթական. Եւ ի՛նչպէս կը յանդգնին այս աստիճան վրան բաց անպարարութիւնով մը հուշակել չորս հովերուն թէ **Սրամպուլ** կը գովէ Մարլեանը: Ո՛ր կը զնեն ահարկու *diseat-ils*-ը, որ ամէն բան կը խօսի: Ա՞ս է դատը շահելու իրենց միջոցը. և ա՞ս է փաստերին: Պզտիկ խցճահարութիւն մը չը՞ վրդովըր գիրենք զտորութեամբ սուտին անօթի դողով: Ասով չ'մննար դեռ: Մարլեան նուագահանդէսը տեղի կ'ունենայ կիրակի օր մը. ի՛նչպէս կ'ըլլայ որ **Սրամպուլ** և իր թատերական ու երաժշտական քրոնիկագիրը, որոնք ներկայացումի մը յաջո՛րդ օրը իսկ կը հրատարակեն իրենց տեղեկատուութիւնը, մինչև շաբաթ մը ետքը՝ շաբաթ օր մը կը հրատարակեն բանի մը տող բան, ա՛ն ալ հայ թերթերուն բերնով և «**Լի՛բան**» նսնորով: Կ'ուրանա՞ն նաև այդ բրոնիկագիրին եղած կրկնակի դիմումները, թախանձանքները, խեղրանքները՝ մինչև իր սունը երթալով՝ ուր հիւանդ ըլլալուն, բրոնիկագիրը **չէ՛ իսկ ներկայ գտնուած** նուագահանդէսին, այլ ազատելու համար նեղացուցիչ առաջարկէ մը, զրած է քանի մը տող բան, իր վրայէն **նեկելով** անոր պատասխանութիւնը, և խցճամիտ գրողի խոհականութիւնը ունեցած է **իւ բերնովը չիտուելու:** Կ'ուրանա՞ն ասիկա. և ճտարանդաւոր արուեստագէտի մը յաջողութեան ակնկալութիւնը այս խեղկատակութեան մէջ կը կայանայ: Եւ ա՞ս է որ կ'ուզէին լսել իր ուխտեալ պաշտպանները՝ իրենց գերագոյն փաստին քայքայումով՝ համոզուելու համար թէ ի՛նչ տեսակ խախտտ պատուանդանի մը վրայ ոտը դրած են: Յետոյ, ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ ինք իր գլխուն նուագահանդէս տալու չափ անձնավտահութիւն ունեցող նուագածու մը՝ սակէ առաջ կը մերժուի Ազգ. Հիւանդանոցի նուագահանդէսին մէջ պզտիկ մասնակցութիւն մը ունենալու իր առաջարկէն, քննութենէ մը ետքը ներկայութեանը երաժշտութենէ շատ աղէկ հասկցող հանրածանօթ վասակականի մը, (Գրիգոր էֆ. Յակոբեան) որ մասնախումբի իր ընկերներուն առջև չվարանիբ զանյաջողէն ալ տարբեր բան մը հուշակելու զարնուածքը «անծանօթ մնացած տա-

ղանդ» ին՛! որ բրանածոր երկունքի՛ մը նուկա- յին ենթակայ՝ մուկի ձայներ միայն կը յաջողի արտաբերել ջութակէն: Ինչի՞ կրնան վերագրուիլ արդեօք այս միջադէպերը և ի՛նչ կը հաստատեն արդեօք, Ինչի՞ արդեօք կը վերագրուի նաև նոյն ինքն Մարլեան նուագահանդէսը **կէս ձգելով մեկնիլը** այն տեսակ անձերու՝ որոնք ամէնէն աւելի **հասկցող** անձնուած են մեր մէջ: Կը կարծենք թէ հասնոյք պատճառող նուագածուներէ մը մարդ շուտ չուզեր բաժնուիլ: Մարլեան ու իր նուագահանդէսին պաշտպանները արդեօք ի՛նչ տեսակ զաղափար մը կը տածեն «Նուագահանդէսի մասին իրենց գեղեցկագիրութիւնը, ճաշակը, ըմբռնումը կ'երեւայ թէ մանկապարտէզի մը տեսարանէն անդին չզօրեր որ՝ միջակ կարողութեան տէր աշջնակներէ և սղեկներէ կազմուած պարզ նուագածութիւն մը չեն վարանիր հոշակելու «նուագահանդէս», որուն նշանակութեանը հիմնովին անգիտակ կը մնան: Ետոյ զարմանալի ալ չէ՛ աղ. «մովիլ» ճաշակներով սնած մտքերէ աւելին չապաստիր: Բողոք ասոնցմէ ետքը, ամբողջ հանրութեան տպաւորութեանը ու կարծիքին հետ, երբ մէջ բերէինք երկու չեզոք ու հիմնովին անկողմնակալ անձերու, Մարթէն էֆ. Յակոբեանի և Աստուածատուր էֆ. Հարենցի (Թղթակից *Courrier Musical* թերթին) մեծապէս յուսախաբ՝ զատաստանը, արդեօք անո՞նք ալ կողմնակալ պիտի հուշակուին և պաշտօնակցի նախանձոտութիւն պիտի վերագրուի իրենց?!? Կրնա՞ն նաև ժխտել անոնց երաժշտական հասկացողութիւնը: Ամէնն ալ պաշտօնակից, ամէնն ալ նախանձորդ: Անո՞նք ալ, ի՞նչպէս են, ի՛նչ կ'ըսեն Մարլեանի ջատագովները, երբ ալ բան մը չունին մէջտեղ գնելիք, իրենց դատին պաշտպանութեան ի նպաստ: Արդեօք կրցա՞ն զաղափար մը կազմել ալ իրենց պաշտպանեալին վրայ, թէ նորէն **Սրամպուլը** մէջտեղ պիտի դնեն: **Սրամպուլը.** — Բայց «**Լի՛բան**» նե՛րն ալ...

Հո՞ս էք, պարոններ...

ԱՐՁԱԳՈՆԳ

Գ. — Կարդացի՞նք մեր «Հիշմասխան»-ը Տղան: Կը ցարակցի՞նք մեր վիշտին: Ան ի՞նչ ցար, ան ի՞նչ արձանդի՞կ? Կուկիծ: Դուք կամ մեր ռուսաւորին հերոսը՝ քոսախոս էք եղեր, անոր համար որ գումարէր հորին մը խոստանալու ի՞նչ էր եղեր եւ դուք կ'ուզէք եղեր «սանցուի» ու մտնելի: Կ'արժէ՞, «սիրելի սերբող, կ'արժէ՞ որ հորին մը սիրուն միջնէր գերեզմանին դուրը երբայ յանձն առնէք. չէ՞ք մտածեր որ՝ միւս կողմէ մեր հորին մեզի համար... բան մըն ալ լըջար կոր. եւ քերուս կը խնայ այդ միասնութեան վրայ: Իսկ երբ այդ զգայութիւնները իրականութեան հետեւ փայտներ են լինի, բանաստեղծի կամայական ներշնչումներ, ուրկէ՞ այն ստեղծ այդ բունգրութիւն շարժան գրականութիւնը, սիրահարի մը այնքան համար ցարի, շացի, արցունքի այդ մտերայոց գրականութիւնը, չէ՞ք անցեր սակաւին նորածնութիւնը այդ անխնայ երեւիականին, դրական դարու մը մէջ, ուր դժուար չէ սիրը կրճող ցարը սկսիլ շրթնակներու շտապով մը: Բայց կարդա՞նք մեզի հետ յանկ մը տղայ այդ ռուսաւորին, ինչնէր յո համար բի՞ մեր սիրուն ալ չը՞պիտի փոփոխ անոր հիւանդագին խօսքերէն. —

Մայր զգայուն՝ ինչո՞ւ կ'առքես ինչ
բախի՞ծ,
Ինչո՞ւ կ'ուզես խել զիս մահէն,
Մահն է որ մխիթարէ սիրս անբիծ:
— Ա՛ն խեղճ ռուս, խնդրեմ խօսէ
Լ՛ջորէն:

Ո՛հ մայր սիրուն զիտեմ ինչո՞ւ կ'ընես
Փոյք,
Լաւ կ'ըմբռնեմ այդ վիշտերուց բուն
նոցին,
Բայց բախանձեմ, պատասխէ՛ իմ
հողակոյս
— Ա՛ն խեղճ ռուս, ի՞նչ ցար կ'զգաս
Տիրացի՞ն:

Օ՛հ, ո՛չ, ո՛չ, կանուխ է դեռ, սիրելի
սերբող, մի՛ այդչափ անսպարէք. հեղա-
կոյտը ե՛րբ որ է կայ. ֆիջ մը կեանքին

յանեղիք մեր ակնարկը, եւ մի՛ շուտով
յուսահասի՞ք՝ երբ մեր գումարէր, «վայ-
րագ» հորին երես է դարձուցած մեզի:
Աշխարհ շայն է. երբ ան շեղու, ուրիշ
ա՛յնչափ գումարէր եւ յուսահեղի ալ
հորիններ կան մեր շուրջ՝ որով քեր-
պաց կրճան գրելի մեր արեւոյ ակնակ
սիրտը: Անկէ պարագայի մէջ, մեկն այդ
հիշմասխանը սերուն զգայութիւն անչի
վայցակն... միտքներու այս դարուն
մէջ եւ բոցին շեղուն յանձնեցի՞նք մեր
հիշմասխանը եւ հեղափոխութիւն արտա-
ներով շեղուն տղերը, կասկածելով որ
վարակոչի՞նք անոնց պղծութիւն հիշմասխան
մտերեւներէն: Իրաւունք չէ՞ք զար, փակ
որ մահաւերժի մը անկողինին փոխէ
եկող մեր բոցիկը չէի՞նք կրճար պահել
ո՛չ մեր գրականը եւ ո՛չ ալ յանձնել գրա-
չարներուն, չփոխանցուելու սակարկով
փաստելի ախտ մը, որովհետեւ մեկն մեր
մասին միտք չունի՞նք դեռ դեպի հեղա-
կոյտի մտքան ելլ մը շեղու, եւ ո՛չ
ալ այդ բաղձակնը կրճանք յանձնար-
ելի մեր գրաչարներուն, որոնց կեղծակո-
րեանը պէտք ունի՞նք: Առանց անոնց՝ ո՞վ
պիտի շարէր հիշմասխանը տղան...
դամբանակար:

Այժմեական նիւթերու տեղ տալու հա-
մար, հարկադրուեցանք նախորդ քիւնով
ժանուցած մեր յոյուածներէն մեկ փակին
սուսցիկային ձգել, ինչպէս կը նշմարեն
ընթերցողներ: — Մեր կողմին Լուրերու եւ
Հարցումներու Բաժինը այս սեզան քա-
ցառարար յաջորդ քիւնին յետագած կնի:

★ Շաքրուան ընթացի՞նք, Բերայի
քաւերական կեանքին զգեւորութիւնը
կազմելոց հոշակաւոր քեցոս վաւերուս,
որ յաջորդարար ներկայացուցած բազմա-
քիւն կտրուներու մէջ մեծ յաջողութիւն մը
մեկն քերու, շերտայեւ գեանասուելով
քաւերաւեր հասարակութեան:

★ Ստացանք Տ. Ղեւոնդ Վրդ. Դուրեանի
աշխատասիրած **Պարզ Բարոյներ** գործը,
ստուար ու Տէր-Ներսէսեան խնամուած
տպագրութեամբ հատոր մը, որ կը խոսանք
հեղինակին բնամիտութիւնները:

ԱՐԵՒԵԼՔ

Օրոմերթ անդամին, զրահան և քաղաքա-
հան: — Բնամտողագրութիւն, տարեկան
Կ. Պոլսոյ համար 80 զրբ. գաւառներու համար 108 զրբ. և օտար կը-
կիրներու համար 35 Քր: Հասցէ՝ Ղալաթիա, Բամանաս փողոց: ԱՐԵՒԵԼՔ
հրապարակ կ'ելլէ ամէն օր, կէս օրին, խնամեալ բովանդակութեամբ,
ընտիր յօդուածներով, թարգմանութիւնով և նորագոյն տեղեկութիւններով
(Պ. Գ. Բ.)

ՊՍՏԿԵՐՍԱՍՈՐԴ ԲՍՈՍՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

Լոյս տեսաւ Ա. հասար, ճեղինակութեամբ Ս. Գաբամանեանի
հրատարակիչ Ո. ՍՍ.ՆՍՍ.Ն.
Տօխ, ստուար հատոր մը, խնամուած տարագրութեամբ, անհրաժեշտ
ամէն անձի: Ա. ժան, անբնագրասկի կերպով իր ծառային ու բովանդա-
կութեան: Կեդրոնաակղի Սաղանեան տպարան և Պարենց Կրատուն:
Դին 20 զրբ.:

ՉԻՐՍՎԱԸ

Հայ Ս. Եկեղեցիի հաւատացեալ ժողովուրդին դիւրութեանը համա-
մանաւորութեամբ Մահակ Ռ. Սանճեանի կողմէ պատրաստուած ամէնէն
ճոխ, ամէնէն գեղեցիկ ամէնէն ընտիր Աղօթագիրքը, որ իր 700ի մօտ
էջերով կը բովանդակէ բոլոր եկեղեցական արարողութիւնները և ազօթք,
նիրը, կը ծախուի ամէն տեղի համար լաթակաղմը 10, օսկեղօժը 17:
Փառակաղմը 25 զրբ. Իրմել Չարդարեան զրատունները. Կ. Պոլիս
Չարմաքճարը, թիւ 21, 26: Եւ Բերս Դուլ-Դարս, թիւ 695:

ԵՆՍՏՐԻՆՆԻԱՆԻ ԱՊՍՏՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿՐԻՍՏՈՍ

Մէկը՝ որ երկար ատեն անտեսուելէ հետք ահուայի, ցնուով՝ զայն
քաշել կուտայ ճարտար աստմարտոյմի մը, ահամ: արճեստական ներք
միջոցներով լցնել կուտայ ահուան կամ զոնոնի մէջ աննել կուտայ,
ա՛լ անգամ մըն ալ երեսը չտեսնելով ցաւին ինչոյր է սակայն միշտ
լաւ, ճարտար և արտեսութիւն զազանիքներուն զիտակ աստմարտոյ մը
գաննել: Այո նորաստակին համար անտեսուելու և զոն մնալու մեծ
ապահովութեամբ տէ՛սք է՝ զի մեկ հանրածանօթ աստմարտոյ մը ինչիկ
է՛ք. Ժամկոչեանի, որուն համար և կարողութիւնը վաւերացուած է
ամէնէն: Իրմել Պահլէ-Դարս:

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԱՍԻՍ

ԲԵՐԱ, ԹԱԳՍԻՄ ՓՈՂՈՑ, ԹԻԻ 12

Ամէն տեսակ ներքին հիւանդութիւններէ զատ, մասնագիտաբար և երկար տարիներէ ի վեր կը դարմանէ ստամոքսի, աղիքներու, միզային ճամբաներու հիւանդութիւնները, ջղային տկարութիւնները, հին և նոր դաղիական ախտերը: Այս վերջին ախտերը՝ առանց ստամոքսի խանգարման և նորագոյն մեթոսներով կը բուժէ կարճ միջոցի մէջ: Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր կէս օրէ վերջը: Զորեքշարթի օրերը միայն ձրի:

(8-10)

Ձեռքի, ոտքի ու ոտքի եւ ձեռքի միանգամայն մեկնաներ կը գտնուին:

Անկարելի է որ ընտանիք մը առանց կարի մեքենայի մնայ, բայց էական կէտն է լաւ մեքենայ մը ունենալ, որովհետև լաւ մեքենայ մը անթիւ և անհամար ծառայութիւններ կը մատուցանէ, մինչդեռ գէշ տեսակէ մեքենայ մը անվերջ դժգոհութեանց և անախտեկի աղբիւր մըն է:

Բոլոր աշխարհ գիտէ թէ՛

ՍԻՆԿԵՐ

ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ ԿՍՅՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ

The Singer Manufacturing Cie.

մեքենան լաւագոյնն է՝ այն մեքենան ամէնէն աւելի կատարելագործուածը, հաստատունը և դիւրագործածելին ըլլալուն՝ բովանդակ աշխարհի մէջ՝ ամէն ոք Սինկերի մեքենաները կը գնէ:

Սինկերի մեքենաները կը ծախուին մի միայն Սինկեր Ընկերութեան վաճառատուններուն մէջ՝

ՆԱԲԱՅՆԱԿԱՆ
ՄԱՍԻՍԻՍ

ԿԱԼԱԹԱ	} 1. Մեծ փողոց, Պօն Մառչէի դէմ, 343 և 343. 2. Մեծ փողոց, Կալաթա Սէրայի Լիտէին դէմ,
ԲԵՐԱ	
ՊԱԼԱՍ	} 1. Սինկեր խան, Թիւնէլին հետեւը. 2. Գարաքէօյ, Թրամիլէյի կայարանին դէմ.
ՍԿԻՏԱՐ	
	} 1. Սուլթան Համամ. 2. Սուլթան Պէյաղլիտ, Թրամիլէյի կայարանին դէմ. 13. Զարչը Պօյու, Թ. 120.

Դասերը եւ նորոգութիւնները ձրի կատարեալ երաշխաւորութիւն:

Մասնաճիւղեր գաւառներու բոլոր քաղաքներուն մէջ:

Սինկերի Ընկերութեան կեդր. վարչատեղին կը գտնուի Բերա, Մեծ փողոց, Թիւ. 343 և 343 կրկին, Սարգիս Պէյ Տիւղօղլուի տունը:

(9-10)

UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DIVISION OF THE PHYSICAL SCIENCES
DEPARTMENT OF CHEMISTRY
5408 SOUTH DICKENS STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60637

RECEIVED
JAN 15 1964
DEPARTMENT OF CHEMISTRY
5408 SOUTH DICKENS STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60637

UNIVERSITY OF CHICAGO
DIVISION OF THE PHYSICAL SCIENCES
DEPARTMENT OF CHEMISTRY
5408 SOUTH DICKENS STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60637

ՄԱՍԻՍ, Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Պոլիսի և զաւաններու համար տարեկան

60 դրո:

Արտասահմանի

» »

14 ֆրանք:

Թղթատարութեան ծախքը մեր վրայ:

Բաժանորդները իրաւունք ունին ստանալու մեր տարգրանները, միշտ ճրիագար, թղթատարութեան ծախքն ալ մեր վրայ:

Մասիսի բաժանորդագրութիւնը ըստարձակապէս կանխիկ է:

Զննատարակուած ձեռագիրները ետ չեն դարձուիր:

Նամակ կամ որ և է գրութիւն ուղղել առ

ԵՆՈՎՔ ԱՐՄԷՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ՄԱՍԻՍ» Ի

Գուրուկու խան, քիւ 7, Կալարա, Կ. ՊՈԼԻՍ

ردعابه غلظه قورسئونلى خاندزه نومرو 7 «ماسيسى» غزتمسى اداره خاندسى

Rédaction de la Revue «MASSIS»

Nº. 7, Courchounlou Han, Galata.

CONSTANTINOPLE

ԿԻՆԸ

ՀԵՂԻՆԱԿ ԵՆՈՎՔ ԱՐՄԷՆ

ՄԱՄՈՒԼԻՆ ԿԱՐՅԻՔՆԵՐԸ

Այս անգամ պատճառներու ամփոփումով մը կը ներկայանայ ենով Արմէն: Այս գիւրում չէ՛ որ պիտի հաստատուի սա նեմարուքիւնը քէ իր գրագահի, իննտոյզի կարողութիւններուն կը միացնէ վիպոյցի տալանը:

Կինը բացի իր գրական արժէքէն, սպագրական տեսակետով ալ ուսուցող նորութիւններ կը պարունակէ: ձաւակուար ու սիրուն հասար մըն է, որ փափաք կը ներշնչէ մէկ ծայրէն միւսը կարգալու:

Ենով Արմէն (Կինը) մէջ) կ'զգուածանայ այն միւս գրականութեան, կ'զգուածանայ անարեւ մեծ սենեակներու վարագործներուն ետին դպիկացող կեանքէն. իր ուզածը դուրսի կեանքն է, Կեանքը, գլխագրով, արեւին տակինը, իր յոյսը այլազանութեան մէջ: Ու նաեւ, իր մոտ փառարանող մը կայ մարդկային սկզբնական վաղնջական բնագոյններուն, զոր երկինք կը հանէ, գլխագրով մը: Ենով Արմէն յստիօրէն sensualiste, զգայական կամ զգայալացուտ է, առանց որ եւ է անպարկեշտութեան:

Անուշտ, ամեն գրատը պիտի փափաքի ունենայ ենով Արմէնի այս հրատարակութիւնը, Կինը, գրական գեղեցիկ վայելք մը րոբոշտներու համար:

Կինը, հեղինակին զբոյս այդ առաջնեկ գաւակը, նորութիւն մըն է իր յոյսուն:

Կինը իր գրական արժանիքին կը միացնէ սպագրութիւն մը հիմնուպէս առքիսիքի ու բարոյական նոր նաւակով, որ կը յասկանուի Կինըին համակերպի հեղինակը:

Շեքսպարը հեղինակը, որուն գրածները այնքան հանդիման կը կարդացուին օրաքերքերու եւ տարբերական հանդէսներու մէջ, այս անգամ իր մտածումները յստացուած է սիրուն ու կակիկ հասարի մը մէջ, որուն սպագրութիւնը, բարոյին ազնուութիւնը եւ գեղեցիկ հաւակը հանդիման կը պարգեւէ ընթերցողին ունենալու անկէ հաս մը: Ձերմապէս յանձնարարելի է այս գործիկ հասարը:

Իր ընդհանուր հանգամանակով Կինը կարդացուելու արժանի գլխ մըն է լուսավոյն աշխատութիւններէն հեղինակին:

Դին 5 դրո: Կը գտնուի ամէն գրականատի բով: